

Stockholm, 2020-04-22

RFSU:s remissyttrande över utbildningsdepartementets promemoria om “Ökad kompetens om neuropsykiatriska svårigheter och sex och samlevnad i lärarutbildningarna” (**diarienummer U2020/00176/UH**).

Inledning

RFSU tackar för att ha fått möjligheten att lämna kommentarer över rubricerad promemoria. RFSU är en partipolitiskt och religiöst obunden folkrörelse med uppgift att sprida en positiv, bejakande och öppen syn på samlevnads- och sexualfrågor. Vi arbetar med utgångspunkt i sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) för ett jämlikt och jämställt samhälle där sexualitet är en källa till glädje och njutning i människors liv.

Hälsa är en grundläggande mänsklig rättighet som är nödvändig för utövandet av alla mänskliga rättigheter. Sexuell och reproduktiv hälsa är viktiga och nödvändiga delar i rätten till fysisk och mental hälsa. Sexuell och reproduktiv hälsa kan varken uppnås eller skyddas utan sexuella eller reproduktiva rättigheter. Sexuell och reproduktiv hälsa är mer än frånvaro av sjukdom.

Sexuella rättigheter omfattar mer än bara hälsofrågor. Sexuella rättigheter garanterar var och ens åtnjutande och uttryck för sin sexualitet fritt från tvång, diskriminering och våld. De sexuella rättigheterna bidrar till att förverkliga principer om frihet, jämlikhet, jämställdhet, självbestämmande och värdighet.

RFSU vill börja med att nämna att vi kommer att avgränsa oss till att endast svara på delen som rör sex och samlevnad i lärarutbildningarna.

RFSU vill påpeka att vi stödjer Skolverkets förslag om att kalla ämnet för sexualitet och relationer, i stället för sex och samlevnad, då RFSU uppfattar ordet samlevnad som föråldrat. Eftersom regeringen ännu inte har beslutat om en eventuell namnändring av ämnet kommer vi i remissvaret att använda oss av begreppen sex och samlevnad eller sexualundervisning.

Sammanfattning

RFSU instämmer i att många lärare har svårt att undervisa om sex och samlevnad och att mer utbildning behövs. RFSU instämmer också i att det är av stor vikt att nyutexaminerade lärare besitter en förmåga att reflektera och kommunicera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad. RFSU stödjer därför förslaget att förändra kraven i grundlärar-, ämneslärar- och yrkeslärarexamen för att säkerställa studenternas kompetens i dessa frågor. RFSU vill även att dessa krav ska gälla för förskolläraryt utbildningen. Dessutom vill vi att sexualitet läggs till i samtliga lärarutbildningars examensmål under Kunskap och förståelse.

RFSU tror att de föreslagna förändringarna för lärarutbildningen kommer att öka den gemensamma förståelsen av uppdraget, vilket på sikt kommer att höja kvaliteten på undervisningen och göra den mer likvärdig.

RFSU poängterar att lärosätena, det vill säga lärarutbildarna, måste ha kompetens att undervisa de blivande lärarna i sex och samlevnad. Det bör man få utökat stöd för.

RFSU föreslår att ett didaktiskt centrum för sexualundervisning inrättas på något lärosäte, för att ytterligare stärka den kunskapsbaserade sexualundervisningen, både på lärarutbildningarna och i skolan.

Om regeringen antar Skolverkets förslag om att kunskapsområdet i stället ska benämnas "sexualitet och relationer" förutsätter vi att så också blir fallet i examensbeskrivningen.

Examensordning

Förskollärarexamen, färdighet och förmåga

Barn har tidigt funderingar och frågor kring kön, kropp, könsidentitet och sexualitet, de lever i olika familjekonstellationer och påverkas också av samhällets normer.

Personalen som möter barnen behöver därför dessa kunskaper, också för att kunna möta föräldrars och vårdnadshavares frågor och uppfattningar. RFSU anser att även examensmålen för förskollärare bör innehålla frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad.

Yrkeslärarexamen, färdighet och förmåga

RFSU tillstyrker att förmåga om att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad ingår som examensmål.

Grundlärarexamen, färdighet och förmåga

RFSU tillstyrker att förmåga om att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad ingår som examensmål.

Ämneslärarexamen, färdighet och förmåga

RFSU tillstyrker att förmåga om att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad ingår som examensmål.

Övrigt om examensordningen

För att stärka och tydliggöra att frågor om identitet, sexualitet och samlevnad är ett kunskapsområde föreslår RFSU dessutom att sexualitet ska ingå i examensmålet "visa kunskap om och förståelse för sociala relationer, konflikthantering och ledarskap" under rubriken *Kunskap och förståelse*: "visa kunskap om och förståelse för sociala relationer, *sexualitet*, konflikthantering och ledarskap". Detta bör gälla i samtliga examensordningar.

Skälet för detta förslag är att sexualitet har en avgörande betydelse för de sociala relationerna mellan eleverna. Det är påfallande hur synen på sexualitet, sexuell läggning, könsidentitet och hur normer om kön genomsyrar hela skolmiljön och präglar elevernas, men även lärarnas, tillvaro. Konflikter uppstår, som ofta är i relation till sexualitet i vid mening, inte minst när det gäller könsstereotypa uppfattningar, begränsningar i handlingsutrymme, sexuell läggning och könsidentitet. Lärares ledarskap blir starkare om läraren också har kunskaper om barns och ungas sexualitet.

4.1 Kunskapsområdet sex och samlevnad

Skolinspektionen snuddar i sin rapport om sex- och samlevnadsundervisningen från 2018 om att lärarnas förståelse av kunskapsområdet och sitt uppdrag att undervisa om sex och samlevnad varierar. Det påverkar givetvis hur undervisningen bedrivs. Undervisningen ska vara allsidig, ske återkommande genom skoltiden och över läsåret och innehålla både fakta och samtal om och reflektioner över samhällsnormer. Den ska vara främjande och stärka elevernas hälsa, välbefinnande och handlingskompetens. Undervisningen ska inte bestå av enstaka temadagar eller enbart skötas via ett studiebesök till den lokala ungdomsmottagningen eller enstaka besök av elevhälsovården.

RFSU tror att de föreslagna förändringarna för lärarutbildningen kommer att öka den gemensamma förståelsen av uppdraget vilket på sikt kommer att höja kvaliteten på undervisningen och göra den mer likvärdig.

4.2 Andra insatser för att stärka sex- och samlevnadsundervisningen

Som en följd av metoouppropen 2017 gjorde regeringen en satsning i sin vårproposition 2018 på arbetet mot sexuella trakasserier och för att stärka sexualundervisningen. RFSU var en av många organisationer som fick ta del av satsningen. RFSU, och många

andra organisationer, tycker att det var en bra satsning. Dock tycker vi att satsningen blev för kortsiktig. Det behövs mer omfattande och reguljära satsningar på området.

I samband med satsningen gav regeringen Skolverket i uppdrag att analysera om, och vid behov föreslå hur, undervisningen i sex och samlevnad bättre kan stödjas genom förtydliganden i läroplanerna. I uppdraget skulle Skolverket särskilt beakta frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, samtycke och pornografi. Det uppdraget har RFSU svarat på i en annan remiss. Vi vill här understryka att RFSU på det stora hela stödjer Skolverkets förslag och att RFSU anser att de avvägningar som Skolverket gjorde var rimliga. Vi stödjer även det reviderade förslag som lämnades till regeringen efter den första remissvarsrundan.

RFSU tycker att det är glädjande att Folkhälsomyndigheten äntligen har fått i uppdrag att utarbeta en nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). De båda insatserna, SRHR-strategin och obligatoriet på lärarutbildningarna, kommer att stödja varandra och stärka barns och ungas sexuella hälsa och välbefinnande och deras möjligheter att göra egna och medvetna val i livet.

7. Ett examensmål införs i syfte att säkerställa kompetens om sex och samlevnad

Förslag: Examensmålet att visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och samlevnad som gäller för grundläraresexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska införas även för grundläraresexamen med inriktning mot arbete i fritidshem och med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3. Examensmålet ska även införas för ämnesläraresexamen och yrkesläraresexamen.

RFSU tillstyrker förslaget att ett examensmål bör införas för att säkerställa kompetens om sex och samlevnad.

RFSU tillstyrker även att examensmålet ska införas för grundläraresexamen med inriktning mot arbete i fritidshem och med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 samt för ämnesläraresexamen och yrkesläraresexamen.

i promemorian står det att det "åliggert varje lärosäte att besluta om sina utbildningars närmare innehåll och utformning, inklusive hur målen ska examineras. För att uppnå examensmålet har lärosätena möjlighet att beakta följande vid utformningen och genomförandet av utbildningarna".

RFSU anser att det är bra att promemorian tar upp att lärosäten kan beakta hur sexualundervisning kan bedrivas, när de utformar sin undervisning, vilket vi stödjer. Men det är också viktigt att studenterna får grundläggande kunskaper om sexualitet i sig, för att studenterna ska ha förmågan att kommunicera och reflektera kring identitet,

sexualitet och samlevnad och för att deras kommande undervisning med eleverna ska bli ändamålsenlig.

8. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

RFSU tillstyrker att ändringarna i högskoleförordningen ska träda i kraft den 1 januari 2021 och ska tillämpas första gången i fråga om utbildning som bedrivs och examina som utfärdas efter utgången av juni 2021.

9. Konsekvenser

9.2 Konsekvenser för universitet och högskolor

I remissvaret står det att "Förslagen kan vidare komma att innebära ett ökat behov av fortbildning eller kompetensutveckling för de högskolelärare som utbildar blivande forskollärare och lärare. Förändringarna bedöms kunna genomföras inom ramen för lärosätenas nuvarande anslag."

RFSU oroar sig för om lärosätena i dag har den kompetens de behöver för att genomföra förändringen och tror inte att det endast "kan komma att innebära ett ökat behov av fortbildning eller kompetensutveckling", utan att det de facto behövs medel för detta. Ett ökat behov av fortbildning eller kompetensutveckling hos lärarutbildarna kommer att kosta både tid och pengar, åtminstone i en övergångsperiod. RFSU föreslår därför att det ska till nya anslag för att kunna klara av detta uppdrag.

Som vi skriver om lärarnas förståelse av uppdraget, behöver också lärarutbildningarna en gemensam förståelse av vad de nya examensskrivningarna innebär. Det finns erfarenheter från grundlärarutbildningen 4–6, som bör tillvaratas. Alla lärosäten med lärarutbildning har dock inte grundlärarutbildning 4–6. Hur detta görs kan lärosätena bestämma men även det kommer troligen att kräva ett tillskott av medel.

9.6 Konsekvenser i fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män och integrationspolitiska konsekvenser

I remissvaret står det att "Förslagen om ökad kompetens i sex och samlevnad bedöms påverka jämställdheten positivt. Förslagen om ökad kompetens i sex och samlevnad bedöms också kunna påverka integrationspolitiken positivt."

RFSU instämmer i detta, men vi vill också nämna att den ökade kompetensen även kommer att påverka hbtq-personer positivt.

Övrigt

För att undervisningen i sex och samlevnad ska kunna hålla en jämn och hög kvalitet och vara likvärdig, behövs kontinuerlig forskning och utveckling, så att undervisningen är förankrad i den kunskap som finns om såväl barns och ungdomars sexualitet som hur undervisningen bör bedrivas. Det finns behovs också mer praktiska forskning. RFSU föreslår därför att ett didaktiskt center för sexualundervisning inrättas vid något av

lärosätena, för att ytterligare stärka den kunskapsbaserade sexualundervisningen, både på lärarutbildningarna och i skolan. Genom ett sådant center kan man upprätthålla en hög kvalitet på lärarutbildningarna och vara ett stöd för skolans sexualundervisning.

RFSU menar att undervisningen måste följa relevant forskning och beprövad erfarenhet inom området. Den forskningen och beprövade erfarenheten måste sammanfattas och spridas av relevanta myndigheter, t.ex. Skolverket och Skolforskningsinstitutet. Ett didaktiskt centrum för sexualundervisning skulle kunna vara ett stöd även i detta.

RFSU anser att Skolinspektionen bör få ett uppdrag att regelbundet granska skolans sexualundervisning för att under tid följa utvecklingen, inte minst med tanke på att följa upp lärarnas framtida ökade kompetens.

Om regeringen antar Skolverkets förslag om att kunskapsområdet ska benämnas "sexualitet och relationer", i stället för sex och samlevnad, förutsätter RFSU att så också blir fallet i examensbeskrivningen.

Stockholm, 2020-04-22

A handwritten signature in black ink, which appears to read 'Hans Linde'. The signature is written in a cursive, flowing style.

Hans Linde,
Förbundsordförande, RFSU